

Att Hålla Andan

“Den längst flygande flög alltså vackrast. Eller varför inte: den som flyger vackrast flyger längst.” Så skriver Per Gunnar Evander i sitt inledande kapitel till *Veronikas Vrede*, en bok om vad som händer när man förlorar allt, när livet och världen vänder ryggen till och varför det förflutna alltid är sammanvävt med nuet. Om den som är vackrast ska flyga längst, om den som lyser upp tillvaron mest för andra bör få skina längst, så visar Evander vad som händer när så inte är fallet. Det är en bok som studerar de djupaste känslorna inom människan, de känslor som får en att älska hejdlöst - eller döda obarmhärtigt, genom ett porträtt av mannen Alfred, som för mig blev en litterär karaktär som jag blev oerhörd fascinerad av och fäst vid.

För den vuxne Alfred, berättelsens stillsamme och allmogliga protagonist, är hans dotter Ingeborg den som flyger längst. Hans kärlek till henne är gränslös. I berättelsen början målas Alfred upp som stillsam, flitig och omtänksam. Han sköter tvätteriets maskineri med en stolthet till gränsen på blyghet och på de övre planen kallas han för tvättmästare, en titel som inte betyder så mycket men som samtidigt inte verkar störa honom. Han målas upp som en skicklig, kunnig person som aldrig verkar göra fel och är överens med mesta i sin omgivning. Men ju mer berättaren, och därmed läsaren, lär känna Alfred, desto tydligare blir det att Alfred är en mer komplicerad, plågad person. Han befinner sig i ett destruktivt förhållande som han blir utslängd ur av sin fru. Alfred förändras, han blir rastlös och istället för att stråla ut en aura av självsäkerhet och arbetsamhet börjar han vandra av och till, som fångad i en bur. Han blir oförutsägbart, mindre självklar. Men det som verkligen får Alfred att tappa fotfästet är förlusten av sin dotter, av att han inte får träffa henne mer och de få tillfällen som dottern får träffa sin far blir Alfred som en annan människa. Det blir som att han tar plats igen, som om han behöver sin dotters närhet för att verkligen kunna finnas till. Berättaren beskriver hur Alfred blir som förstenad av en inre frid när han är i dotterns sällskap samtidigt som han kokar av iver, som om han lider av en första förälskelse. Det som förstärker den levande bilden av Alfreds person i sin dotters närhet är den förkrossande likgiltigheten och hopplösheten han känner när dottern tas ifrån honom igen, vare sig det endast handlar om en inställd helg eller när hon avlider. Han sitter i timmar vid köksbordet medan kolan blir kallare och kallare för att ingen eldar i kaminen. Han svarar knappt när någon tilltalar honom och sjunker djupare och djupare in i depression. Det är då som den brutna och trasiga Alfred synliggörs, den som hela tiden är på gränsen att ge upp och den Alfred som hela tiden måste uthärda livets orättvisor. Eller som han själv uttrycker det: den Alfred som konstant håller andan. Det är även den Alfred som jag blir mest fascinerad av och den som jag stundvis kan känna igen mig i. Evander är en mästare på att studera människan i sina mörkaste stunder, att gräva i de

känslor som får en att fortsätta leva vardagen trots att man knappt kan andas och karaktären Alfred är ett levande bevis på det.

Det som även fångar min uppmärksamhet och det som jag hänger upp mig på när jag läser *Veronikas Vrede* är hur förlåtande Alfred är, hur han inte verkar hysa stort agg mot någon, inte ens sin före detta fru. Trots att hon tar ifrån honom allt som betydde något för honom, hans dotter, hans hem, hans jobb och tillslut även hans frihet, visar han inte vrede mot henne. När Ingeborgs mamma blir misshandlad och hamnar på sjukhus bestämmer sig Alfred för att gå och hälsa på henne, även om han tillslut ångrar sig. När allt slutligen faller sönder och Ingeborg avlider i en brand som egentligen orsakas av hennes mor, är det inte henne som Alfred går efter. Även om Alfred egentligen, djupt inne, klandrar henne klarar han ej av att öppet anklaga henne för vad hon gjorde. När han tillslut inte klarar av att hålla andan längre, när tillvaron spricker, är det mannen modern träffade som han dödar. Inte den kvinna som har misshandlat honom, som har kastat ut honom från sitt eget hem och som indirekt har dödat hans dotter. Denna handling kommer som en chock, både för läsaren och berättaren, trots att man blir förvarnad redan i bokens begynnelse. Den omtänksamme, slitsamma Alfred som gräddar pannkakor när hans dotter kommer på besök och sparar rönnbärskvistar och ballonger för att de påminner honom om henne gör den omänskligaste av handlingar, att döda en annan människa. Evander gör ett oerhört skickligt jobb i att beskriva en man som är så desperat, som har förlorat så mycket att den enda utväg han kan se är att ta den ansvariges liv, öga för öga, tand för tand.

Ytterligare en träffande skildring av karaktären Alfred i *Veronikas Vrede* är hur hans depression påverkar de i hans omgivning. När Ingeborg dör försvinner Alfred spårlöst och medan berättaren och vi får reda på det förskräckliga som hänt börjar oron över att Alfred krypa närmare. I det lilla rummet fyllt med uppblåsta ballonger och rönnbärskvistar gryr misstanken att något har hänt Alfred, nu har han fått slut på luft. Men sedan dyker han upp igen, stum och tyngd av det värsta som kan hända en människa. Berättaren, som egentligen fortfarande är ett barn på gränsen till vuxen, tvingas växa upp och ta ansvar över stugan och Alfred tillsammans med den något äldre Lovisa. Detta påverkar berättaren tydligt igenom hela hans liv, som än i vuxen ålder drömmer, återupplever minnen och har svårt att säga farväl. Hur svårt det är att se någon man ser upp till, en fadersgestalt, tyna bort är något som för mig är oerhört träffande. Maktlösheten och skulden över att inte kunna hjälpa till mer, skräcken över att någon tillslut kommer få nog av lidandet och hur det finns med en, alltid, är något jag tror att många som har en drabbad nära kan känna igen sig i. På ett sätt är det som om inte bara Alfred, den drabbade, håller andan utan även berättaren själv.

Berättelsen om Alfred är egentligen ganska hopplös, åtminstone om man ser den ur Alfreds perspektiv. Han inleds som en alldaglig och relaterbar karaktär som jag tror att de flesta läsare med något slags introvert och flitigt drag kan känna igen sig i. Under berättelsens fortlöpning bryts han ner, något som målas upp både i de skabbiga och trasiga kläderna han allt oftare bär, och hans alltmer sällsynta respons på social kontakt. När ens ljus försvinner ur ens liv, då finns inget kvar att leda en genom mörkret och man tynar bort. Jag tänker att detta är kanske ett av de viktigaste budskapen i *Veronikas Vrede*, att man inte orkar hålla andan för evigt om man aldrig får komma över ytan. Att man inte kan hålla sig flytande om vågorna alltid är för höga. Detta är en ganska ledsam slutsats, men det är kanske svårt att måla upp en lättare bild om den fågel som är vackrast blir nedskjuten allt för hastigt.

En uppsats skriven om Alfred från *Veronikas Vrede* av Per Gunnar Evander

Kim Haupt

Hagagymnasiet Norrköping

24/2-2020